

Diarienummer RS2023/1431

Remissyttrande över Regional kulturplan för Kalmar län 2025 - 2028

SPF Seniorerna i Kalmar län har beretts tillfälle att lämna synpunkter på Regional kulturplan för Kalmar län 2025 – 2028. Vi vill lämna följande synpunkter.

Kulturplanen är omfattande och ambitiös. Ansatsen är god och målen högt ställda. Det är bra. Vi väljer att i första hand yttra oss utifrån de områden som berör våra medlemmar ur ett äldreperspektiv.

Bra kulturplan måste bli verklighet

SPF delar regionens ansats i kulturplanen att tillsammans med länets kommuner och kulturlivet och angränsande regioner uppnå de kulturpolitiska prioriteringar och mål som satts upp. Kan de högt ställda målsättningarna infrias kommer det att vara till stor fördel för länets alla invånare och flytta fram regionen i den kulturpolitiska framkanten. Det kommer att krävas omfattande resurser och ansträngningar för att förverkliga planen. SPF vill i det sammanhanget framhålla vikten av att planen blir verklighet och att det inte enbart blir vackra ord som stannar på skrivbordet. Det är också viktigt att den statliga delen i kulturpolitiken svarar upp med de resurser som krävs för att målen ska nås.

Kultur för hälsa och välbefinnande.

Region Kalmar län lyfter fram fyra kulturpolitiska mål eller prioriteringar:

- Kultur i hela länet med bredd och spets
- Barns rätt till kultur
- Stärka kulturskaparnas villkor
- Främja kulturens roll för regional hållbar samhällsutveckling

SPF har inget att invända mot de gjorda prioriteringarna. SPF ser gärna att en femte punkt tillförs i prioriteringarna nämligen: Kultur för hälsa och välbefinnande.

Genom verksamheten i våra föreningar och bland våra medlemmar ser vi hur viktig kulturen är för hälsa och välbefinnande. Kulturen kan användas både i hälsofrämjande syfte, som förebyggande insatser och i behandlande form. Inte minst gäller det i arbetet med att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre människor för att skapa gemenskap och samhörigheter. Vi är utifrån våra erfarenheter i verksamheten övertygade om att kulturen här kan spela en roll för att skapa mening och ett mer innehållsrikt liv.

Kalmar län är ett län med en hög andel äldre bland befolkningen. Inte minst för vårt län med en sådan åldersstruktur är det viktigt att öka tillgängligheten till kultur för grupper som av

olika anledningar kan ha svårt att ta del av kulturutbudet. I det sammanhanget är äldre en viktig målgrupp för arbetet med kultur och hälsa. Dessutom kommer både antalet äldre och andelen personer över 65 år i Kalmar län att öka under kommande år. SPF vill understryka den stora utmaning som också framgår i programmet, som ligger i att möta den stora ökningen av invånare i åldern 85 år och äldre, en grupp som är i behov av ett tillgängligt kulturutbud som inte förutsätter en god hälsa, god ekonomi eller mobilitet.

I kulturplanen framgår också på ett tydligt och bra sätt hur regionen vill genom samordning och strategisk samverkan internt samt med andra relevanta aktörer möjliggöra kulturens bidrag till en bättre folkhälsa. Region Kalmar län vill kartlägga befintligt arbete och undersöka metoder kring hur folkbildningen och kulturlivets olika aktörer kan samverka med vårdens preventiva arbete. SPF vill inte minst framhålla det angelägna i att skapa strukturer för hur kulturlivet på ett ännu mer betydande sätt än idag kan bidra till fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och därigenom en förbättrad folkhälsa i alla åldersgrupper.

Region Kalmar län och kommunerna har en central roll i arbetet med kultur och folkhälsa i samhället i stort och inte minst inom olika vårdande verksamheter. Möjligheterna till samarbete med bland annat professionella kulturverksamheter och kulturskapare, civilsamhället och akademi ska tas tillvara. SPF vill framhålla det viktiga i att fortsätta det utvecklingsarbete på det här området som redan pågår.

"Gamla ting berättar"

I kulturplanen framgår att alla i Kalmar län ska ha möjlighet, oavsett individuella förutsättningar, att under hela livet kunna uppleva, delta i, och skapa konst och kultur. Grunden för det kulturpolitiska arbetet ligger i respekten för alla människors lika värde, strävan efter jämställdhet och jämlikhet och vikten av att offentlig verksamhet ska motverka all form av diskriminering av människor.

Det framgår också i planen att alla ska ha rätten att delta i kulturlivet, utveckla och använda sin kreativa förmåga och ta del av kulturupplevelser och aktiviteter på likvärdiga villkor oavsett funktionsförmåga. Möjligheterna för personer med funktionsnedsättningar att tillgodogöra sig kulturutbudet och möjligheterna till eget skapande är bland annat beroende av tillgängliga lokaler, allergifria miljöer, digitala verktyg och teknisk utrustning samt information och kommunikation. SPF Seniorerna i Kalmar län delar självfallet denna föresats. Alla ska ha rätten att delta i kulturlivet. Hinder för att delta ska undanröjas. Underlättande metoder främjas. SPF vill i det sammanhanget framföra två synpunkter.

Den fysiska tillgängligheten till regionala och kommunala kulturverksamheter i Kalmar län är relativt god, men tillgängligheten behöver regelbundet ses över och följas upp och hindren kan vara av olika slag.

Våra föreningar och även distriktet anlitar hembygdsrörelsen i länet, som är en viktig del av kulturlivet men också personal från Länsmuseet som kommer och berättar om sin verksamhet. Många gånger handlar det om att visa på saker och ting, gamla bruksföremål och annat som är väldigt intressant för många äldre människor. Det är saker och ting som de i det tidigare livet kommit i kontakt med eller använt eller mest levt tillsammans med. Det är uppskattade föreläsningar och det är också en aktivitet som gör att många med olika

minnesproblem kan stimuleras och de känner sig delaktiga på ett sätt som de inte alltid känner numer. Även inom vården används detta tema under rubriken "gamla ting berättar". Ett tacksamt och användbart kulturpolitiskt instrument för bättre hälsa.

Det problem SPF vill framhålla i sammanhanget är att medverkan från Läns museet i dessa sammanhang är mycket kostbara för föreningarna. De arvodesregler som används vid dessa tillfällen är på en nivå som gör att våra äldreföreningar anser sig inte ha ekonomiska möjligheter till dessa kulturinslag i en omfattning som skulle kunna vara möjligt med en annan kostnadsbild. SPF vill påtala detta problem för att inom kulturplanens mål detta problem möjligen skulle kunna undanröjas.

"Kulturseniorkort"

Under en människas aktiva liv med jobb och familj har inte alltid tiden räckt till för att delta i kulturlivet på ett sätt som många önskat. När pensioneringen från det aktiva arbetslivet inträder finns kanske mer tid och större möjligheter att delta på ett annat sätt. Många 65+ och äldre vill kanske göra besök både på Läns museet, konstmuseet och lyssna till Läns musiken eller gå med barnbarnen på teater, revyer och andra kulturaktiviteter i länet. Det kan då bli ganska kostsamt för många årsrika särskilt de med en låg pension.

SPF har sedan länge drivit frågan om att resor på länets kollektivtrafik ska vara kostnadsfri. Det har vi inte ännu fått gehör för. Men vi har kommit en bit på vägen med det seniorkort som regionen har genomfört. Det innebär som bekant att en pensionär av olika slag under vissa tider på dygnet och i veckosluten kan resa med ett seniorkort till en fast kostnad per månad, för närvarande 228 kr per 30-dagarsperiod.

SPF föreslår att en pendang till detta kort med förebild i seniorkortet inom kollektivtrafiken övervägs införas inom kulturplanens ram för att främja kulturverksamheten i länet.

Stärkt folkbildning

Folkbildning är ett samlingsbegrepp för studieförbund och folkhögskolor och syftar till att göra kunskap och bildning tillgänglig för alla på ett demokratiskt och jämlikt sätt utanför den traditionella skolvärlden. SPF vill gärna framhålla att våra medlemmar är stora konsumenter av kultur i länet trots de hinder som finns. Folkbildningen är en gren av kulturen som är mycket frekvent använd och särskilt viktig för de äldre. I SPF-föreningarna bedrivs en omfattande studiecirkelverksamhet. Många deltar i de folkhögskoledagar som används för att förkovra sig i olika för äldre specifikt intressanta ämnen. Ofta handlar det om kurser i olika folkhälsofrågor och utbildning och förkovran för att kunna minska den ofrivilliga ensamheten. I så när som vid samtliga månadsmöten som föreningarna har finns kulturpolitiska inslag med som främjar kulturens utveckling i länet och bidrar till ökad stimulans och trevnad för våra äldre i länet.

Allt det här bygger på ett nära samarbete med våra studieförbund i länet. SPF är en samverkanspart med Studieförbundet Vuxenskolan. Studieförbundet Vuxenskolan är ett med övriga studieförbund i länet som med sin omfattande verksamhet är en av länets och också en av landets största kulturaktörer och en mycket viktig samarbetspart till SPF Seniorerna i Kalmar län såväl som i landet i övrigt.

I det sammanhanget finns anledning att särskilt framhålla den verksamhet som oftast drivs i studiecirkelform som våra äldre deltar i frekvent. Det är de praktiska cirklarna. Studiecirkelar i olika handarbetsform, typ vävkurser, knyppling, slöjd, teckning, målning och andra konstformer. Det stimulerar många äldre till att hålla igång såväl fysiskt som psykiskt genom att hålla hjärnan igång med tankeverksamheten. Den bidrar inte minst då till att främja folkhälsan bland äldre.

Hemslöjden

Verksamheten genom Kalmar läns hembygdsförening är en viktig verksamhet för våra äldre och är ett område som anknyter väl till den typ av verksamhet i cirkelform som beskrivits ovan. SPF vill gärna understryka det viktiga arbete som hemslöjdskonsulenterna bedriver genom att utveckla slöjden och förmedla kunskap om material, tekniker, form och tradition och kvalitet. Genom det samarbete som finns mellan konsulenterna och civilsamhället där SPF:s föreningsmedlemmar är med förmedlas äldre traditioners kunskaper och förhållningssätt och blir en viktig del i att förmedla kulturarvet vidare och också en hjälp i att förstå samtiden. Hemslöjden värnar de mjuka värdena och ser att slöjdande och skapande fyller en viktig funktion för många äldres hälsa och välbefinnande. Som äldreorganisation kan SPF inte nog framhålla dessa viktiga samband mellan hemslöjdsföreningens verksamhet i länet och den praktiska studiecirkelverksamheten inom studieförbundens ram.

Statlig inblandning genom Kultursamverkansmodellen.

Det står mycket positivt i planen om studieförbunden och folkbildningen men också om Kalmar läns hemslöjdsförening. SPF har inget att invända i de delarna. Däremot vill SPF påminna om den roll som regionen har inom kultursamverkansmodellen.

Kultursamverkansmodellen har sin grund i förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet. I det fallet har Region Kalmar ett statligt mandat att fördela statsbidrag och fungerar i praktiken som regional statlig myndighet och är i det fallet helt beroende av hur de statliga medlen prioriteras och vilka belopp som riksdag och regering fastställer. Således blir regionens roll och positiva vilja i synen på folkbildningen beroende av statliga beslut.

Enligt de beslut som nu diskuteras finns en kraftig besparing vad gäller bidragen till folkbildningen. Det allvarligaste i det sammanhanget utöver själva storleken på anslagen är en omprioritering där bidrag till studieverksamhetens praktiska grenar som ovan beskrivits inte längre skall bli bidragsberättigade. I stället ska bidragen endast gå till sådana studiecirkelar som kan ge flera jobb inom förvärvslivet. Det innebär att i stort sett alla äldre blir utestängda från att på ett jämlikt sätt kunna delta i den stora sektor av kulturlivet som finns i studieförbunden som en av de största kulturaktörerna och viktiga samarbetspartner till civilsamhället där SPF:s organisation finns med som en aktör.

Det finns redan en utbredd syn i samhället där många äldre osynliggörs. Det paradoxala med allt osynliggörande av äldre är att äldre är så synliga i civilsamhället. Det gäller inte minst inom kultursektorn. De bär upp folkbildningen. De finns i kulturföreningar av skilda slag. De stöttar teatrar och konserthus. De går på gym och skådar fåglar. För att inte nämna de många tusen äldre som finns i våra stora pensionärsorganisationer men också som viktiga kuggar inom det ideella föreningslivet i övrigt, organisationer som bär upp hela civilsamhället och därmed utgör demokratins fundament.

När ändringen av reglerna för statsbidragsreglerna nu diskuteras och blir verklighet ska de äldre osynliggöras också inom kultursektorn. Att inte bidragsberättiga den praktiska studiecirkelverksamheten blir en ny kränkning av alla äldre och en fortsatt väg in i ålderismen som SPF arbetar för att få bort. Det är dessutom så att den typ av cirklar som här beskrivs och som i stort sett mest äldre deltar i redan har en lägre procentandel statsbidrag och en större andel egeninsats i förhållande till andra studiecirklar. SPF Seniorerna i Kalmar län vill på det bestämdaste framhålla konsekvenserna av och allvaret i att de statliga medlen på detta område minskar och omprioriteras. SPF förutsätter att Region Kalmar med kraft påtalar detta för statsmakterna. Det fina anslag som kulturplanen andas på folkbildningens område och inom den idéburna sektorn faller platt till marken med nu diskuterade ändringar.

Sammanfattning

SPF Seniorerna i Kalmar län anser att den breda ansats som beskrivs i kulturplanen är bra. SPF ser det viktigt att den också fullföljs och inte blir en pappersprodukt.

SPF ser det också viktigt att statsmakterna inom kultursamverkansmodellen också svarar upp med de resurser som krävs för att planen ska kunna förverkligas.

SPF har inget att invända mot de fyra prioriteringar som läggs fast i planen men vill tillföra ett femte område: Kultur för Hälsa och Välbefinnande.

SPF delar planens syn på att alla under hela livet ska kunna uppleva och delta i kulturlivet. SPF ser där ett hinder med den prisbild som Läns museet använder sig av för medverkan vid SPF-föreningarnas aktiviteter. SPF vill att detta problem undanröjs inom kulturplanens ram.

SPF förordar att ett kulturseniorkort införes med förebild från kollektivtrafikens seniorkort.

SPF ser bl.a. folkbildningen med studieförbunden och folkhögskolorna men också Kalmar läns hemslöjdsförening och hembygdsrörelsen som viktiga kulturbärare särskilt för äldre och för de äldres hälsa och välbefinnande.

SPF vänder sig kraftigt emot de ändringar från statsmakternas sida i de bidragsregler som är grunden för främst studieförbundens studiecirkelverksamhet men också för statsbidragsändringarna till folkhögskoleverksamheten.

SPF ser bidragsändringarna som planeras genomföras som ett osynliggörande av äldre i kulturverksamheten och en fortsatt väg in i ålderismen som SPF kämpar mot. SPF vill att Region Kalmar starkt påtalar detta för statsmakterna.

SPF Seniorerna Kalmar län

Sven-Erik Karlsson
Distriktsordförande

/Agne Hansson
Vice ordf i RKPR